

LIBRIS

We know
books

Colecția Patristica pentru toți

SFÂNTUL NECTARIE
DIN EGHINA

Despre Sfânta Cruce

ediția a doua

Traducere din limba greacă veche
protopresbiter dr. Gabriel Mândrilă

SOPHIA / METAFRAZE

București

atunci, la preaslăvita Parusie a Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, văzându-L mai întâi pe EL Însuși în slavă, să ne veselim și să sălțăm nesfârșit, având parte de starea cea de-a dreapta, de făgăduita binecuvântare și de fericitul [Său] glas, într-o slava Fiului lui Dumnezeu pentru noi răstignit. Că Lui I se cuvine slava, dimpreună cu Părintele Său Cel fără de început și cu Preasfântul și Bunul și de viață făcătorul Său Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin”.

Sfârșit și lui Dumnezeu slavă!

Cuprins

Către cei interesați	7
Despre evlavia credincioșilor față de Crucea, de viață dătătoare, a Domnului și faptul că a ne face semnul Crucii și a-l înfățișa iconic și zugrăvi peste tot sunt predanie apostolică	9
Mărturii din Sfinții Părinți și din sfintele canoane despre cinstita Cruce	14
Mărturii din Sfânta Tradiție	24
Despre arătarea semnului cinstitei Crucii pe cer înaintea lui Constantin cel Mare	28
Despre semnul Crucii și inscripția așezate pe statuia lui Constantin cel Mare	31
A doua arătare pe cer a semnului Crucii	37
Aflarea cinstitei Crucii de către Sfânta și Fericita Elena	40
Epistola lui Constantin cel Mare către Macarie, episcopul Ierusalimului, despre zidirea dumnezeiescului locaș	44

Despre Elena, mama basileului, și despre râvna pentru zidirea dumnezeiescului lăcaș	54
Despre minunea săvârșită în Apamia de cinstitul și de viață făcătorul lemn al Crucii	58
Despre puterea aflată în cinstitul lemn al Crucii	61
Despre sărbătoarea Aflării și Înălțării cinstitei Cruci	65
Scoaterea cinstitei Cruci	71
Despre dimensiunile cinstitei Cruci, sfintele cuie și aflarea crucilor celor doi tâlhari	74
Despre puterea cinstitei Cruci	77
De ce suntem datori să cinstim cinstita Cruce	83
Din omiliile Sfântului nostru Părinte Grigorie Palama, Arhiepiscopul Thessalonicului.	89

meni rătăciți, stăpâniți de o desăvârșită ignoranță în privința istoricității Cinstitei Cruci ș.a.m.d.. Acceptând propunerea Înaltpreasfințitului, am alcătuit studiul de față, publicat în periodicul *Ierós Sýndesmos* al societății cu același nume. Îl republicăm aici cu câteva adaosuri spre a putea avea o mai largă răspândire, aducând la cunoștința tuturor fiilor Bisericii adevărul istoric despre arătarea Cinstitei Cruci, al aflării sale și al închinării, plină de evlavie, aduse Lemnului cinstitei Cruci ca mijloc de mântuire și obiectul material pe care s-a împlinit iconomia dumnezeiască.

**Despre evlavia credincioșilor
față de Crucea, de viață dătătoare,
a Domnului și faptul că a ne face
semnul Crucii și a-l înfățișa iconic
și zugrăvi peste tot sunt
predanie apostolică**

Evlavia credincioșilor față de Crucea, de viață dătătoare, a Domnului a fost chiar dintru început. Apostolul Pavel în *Epistola I către Corinteni* (1, 18) le înfățișează credincioșilor semnul Crucii ca fiind puterea lui Dumnezeu: „Căci cuvântul Crucii, pentru cei ce pier, este nebunie; iar pentru noi, cei ce ne mântuim, este puterea lui Dumnezeu”. Ținând cu evlavie învățătura apostolilor, creștinii au cinstit semnul și chipul Sfintei Cruci și credeau în puterea lui izbăvitoare și de viață dătătoare. Aveau credința că înfățișarea ei și pecetluirea cu semnul cinstitei Cruci sunt armă nebiruită

asupra vrăjmașilor uneltitori, văzuți și nevăzuți. De aici și respectul firesc și cinstirea deosebită aduse acesteia chiar din primele secole ale Bisericii.

Cei mai vechi Părinți bisericești socotesc că evlavia și închinarea la cinstita Cruce sunt predanie apostolică. Tertulian, trăitor în secolul al II-lea (160-245), ne spune (*De corona militis III*) că semnul Crucii era folosit în toate împrejurările vieții, până și în cele mai obișnuite, precum la ridicarea din pat, îmbrăcare, culcare, ieșirea din casă, aprinderea sfeșnicului, de asemenea, la masă, spre a pecetlui cu semnul cinstitei Crucii și bucatele, și pe tine însuși; pe scurt, semnul cinstitei Crucii era gestul premergător al oricărei lucrări și munci. Ignatie Teoforul în *Epistola către Filipeni* afirmă: „Că stăpânitorul lumii acesteia se bucură când cineva tăgăduiește Crucea; căci știe că mărturisirea ei înseamnă nimicirea sa; aceasta-i zdrobitoarea puterii lui; văzând-o, se îngrozește, la auzul ei, e cuprins de frică”. Folosirea îndeobște a acestui semn sacru este descrisă și de Ioan Gură de

Aur: „Acest semn blestemat și nedorit, simbolul pedepsei celei mai de pe urmă a ajuns preaiubit și preadorit; căci cununa împărătească nu împodobește capul, precum Crucea, vădită acum ca cel mai de preț lucru din lume. Semnul, de care mai înainte se îngrozeau cu toții, acum a ajuns râvnit de toți, că-l întâlnim oriunde, la stăpânitori și la cei de sub stăpânirea lor, la femei și la bărbați, la cei ce trăiesc în feciorie și la cei nunțiți, la robi și la cetățenii liberi; că neîncetat și cu toții se înseamnă pe creștet – locul cel mai nobil –, așa că, în chip de stelă, îl poartă zilnic pe fruntea lor. Este așezat pe Sfânta Masă; e de față la hirotoniile preoților, apoi, tot el strălucește dimpreună cu Trupul lui Hristos la Cina cea de Taină. Pe acesta cu toții îl vedem „dănțuind”: în case, în piețe, în pustie, pe drumuri, în munți, în văi, pe dealuri, pe mare și corăbii, pe insule; deasupra paturilor, pe haine, pe arme, în cămări de nuntă, la banchete, pe vasele de argint, de aur, de mărgean, în inscripțiile de pe pereți, pe trupurile cailor care au

avut mult de pățimit, dar și ale celor care au fost asaltați de demoni, în vremuri de pace și de război, ziua și noaptea, în adunările celor ce petrec și în frățietatea nevoitorilor". Iar în altă parte scrie la fel: „Cu toții purtăm Crucea pe frunte, nerușinându-ne, ci împodobindu-ne cu ea; și nu doar oamenii simpli, ci și cei ce poartă pe frunte diademe așază Crucea deasupra lor” (*Tâlcuire la Psalmi*, PG 55, 274). Simbolul Crucii a pus neîntârziat stăpânire peste tot; drept aceea, se află pe case, pe ziduri, pe porți și pe frontispicii, până și pe cugete” (*Cuvânt despre închinarea Sfintei Cruci*, PG 52, 893). „O așezăm pe ea (Crucea) deasupra patului, mesei și oriunde ne-am afla” (*ibid.* PG 52, 840).

Istoricul Sozomen în *Istoria bisericească* (I, 8) ne spune despre Constantin cel Mare că „a însemnat armele soldaților săi cu semnul Crucii”.

Teoria mai recentă ce susține că cinstea atribuită Sfintei Cruci a Domnului sau semnul cinstitei Cruci a fost descoperirea lui Constantin cel Mare este, după cum s-a demonstrat deja și

cum se va arăta în continuare, cu totul eronată.

Constantin cel Mare a aflat de folosirea obștească, din primele secole creștine, a cinstitei Cruci în Biserică și prin aceasta, cum era de așteptat, a acordat și el prețuire semnului Sfintei Cruci pe care, mulțumită descoperirii de care a avut parte, a ridicat-o la treapta de simbol al noului său imperiu creștin.

Mărturii din Sfinții Părinți și din sfintele canoane despre cinstita Cruce

În privința închinării la cinstita Cruce, sfintele canoane ale Părinților de Dumnezeu purtători rânduiesc: „De vreme ce semnul Cinstitei Cruci se alcătuieste din cele două bucăți de lemn, dacă vreunul dintre cei necredincioși ne-ar acuza că ne închinăm ei ca unui lemn, putem despărți cele două lemne, făcând astfel să dispară și semnul Crucii. Acestea nu vor mai fi decât două lemne simple, și vom închide gura necredinciosului, [arătându-i] că nu lemnul e cinstit de noi, ci semnul Crucii”.¹

Canonul 73 al Sinodului Trulan rânduiește: „Arătându-ni-se Crucea de viață făcătoare [cale de] mântuire, să dăm dovadă de toată râvna spre a-i

¹ Rállis & Pótlis, *Sýntagma Sfințelor Canoane*, vol. 6, p. 248.

acorda cinstirea cuvenită, fiindcă prin ea ne-am mântuit din străvechea cădere. Drept aceea, cu gândul și cu cuvântul, prin simțământ, închinându-i-ne, poruncim ca semnul Crucii, închipuit de unii pe jos¹, să se șteargă cu orice preț, ca nu cumva să se ocărăscă semnul biruinței noastre prin călcarea lui în picioare de cei ce trec [pe acolo]. Deci, poruncim ca, de acum înainte, cei ce zugrăvesc chipul Crucii jos, pe fața pământului să se afurisească”.

Fotie, Arhiepiscopul Constantinopolului, susține în *Epistola I*: „Ne închinăm Cinstitei Cruci pe care s-a întins Trupul Stăpânului, din Care s-a vărsat sângele cel curățitor al lumii; și adăpându-se firea lemnului din curgerile sale, ne-a odrăslit, în locul morții, viața cea neîmbătrânitoare. Drept aceea, ne închinăm semnului Crucii, prin care hoardele demonilor sunt puse pe fugă și patimile cele de tot felul se tămăduiesc, de vreme ce puterea și harul, puse în lucrare prin cel dintâi semn² [al Crucii], se revarsă cu aceeași

¹ Scil. se întipăresc, imprimă, făuresc pe suprafețele pe care călcăm, pășim.

² Scil. prototip.

tărie în toate semnele [Sfintei Cruci]" (*Epistole*, Londra, pp. 16-17).

Iar Ieronim, presbiter [al Patriarhiei] Ierusalimului, când a fost întrebat despre închinarea adusă cinstitei Cruci: „Întrucât *Scriptura* voastră nu vă îngăduie în nici un chip să vă închinați Crucii, de ce o faceți? Dați-ne și nouă, iudeilor, elinilor și tuturor neamurilor, care întrebăm, un răspuns”, le-a răspuns:

„Din pricina asta, o, necugetaților și nerușinaților cu inima, Dumnezeu a îngăduit fiecărui neam cinstitor de Dumnezeu, neîndoielnic, să cinstească orice lucru omenesc aflat pe pământ, pentru ca în felul acesta nimeni să nu-i poată acuza pe creștini din cauza închinării lor la Cruce și la sfintele icoane. Așa cum iudeul se închină chivotului Legământului și celor două plăci cioplite de Moise¹, cu toate că Dumnezeu n-a îngăduit nicidecum închinarea sau sărutarea lor, la fel și noi, creștinii, nu sărutăm Crucea ca și cum ar fi Dumnezeu, ci ne arătăm starea sufletească neprefăcu-

¹ Ieș. 34, 4.

tă față de Cel Ce S-a răstignit pe ea” (PG 40, 865).

Iar la sfârșit marele și adânc cuvântătorul de cele dumnezeiești Ioan Damaschin ne spune despre cinstita Cruce următoarele lucruri deosebit de însemnate:

„Cuvântul cruce este nebunie pentru cei ce pier, dar pentru noi, cei care ne mântuim, este puterea lui Dumnezeu (...). Orice faptă și orice facere de minuni ale lui Hristos sunt foarte mari, dumnezeiești și minunate. Dar cea mai minunată dintre toate este cinstita Lui Cruce. Căci prin nimic altceva nu s-a surpat moartea, nu s-a dezlegat păcatul strămoșului [Adam], nu s-a prădat iadul, nu s-a dăruit învieirea, nu s-a dat puterea de a disprețui cele [ale vieții] prezente și chiar moartea, nu s-a săvârșit întoarcerea la străvechea fericire, nu s-au deschis porțile Raiului, nu s-a așezat firea noastră în dreapta lui Dumnezeu, nu ne-am făcut copii și moștenitori ai Lui decât prin Crucea Domnului nostru Iisus Hristos. Toate acestea prin Cruce s-au împlinit. «Căci toți câți ne-am